

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Första kammaren.

Nr 17.

Lördagen den 11 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.; och dess förhandlingar leddes av herr andre vice talmannen.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 69, med förslag till lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 70, med förslag till anläggande av ett tackjärnsverk i Norrbotten;
nr 71, angående anslag till en anläggning för torvbrikettillverkning; samt
nr 72, angående avlöningsförmåner till viss civil personal i statens och kommundens tjänst under tjänstledighet på grund av inkallelse till militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap, m. m.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts nu avlämnade propositioner nr 69—72.

Anmäldes och godkändes första särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för uppförande av nybyggnad för luftförsvarscentral m. m.;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldandet av kostnader för utmärkande av vissa skyddsområden;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överskridande av viss delpost i den för luftskyddsinspektionen fastställda avlöningsstaten; samt

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till enskilda järnvägar för anordnande av vissa skyddsrum.

Upplästes ett till kammaren inkommet dödsbevis av följande lydelse:

Härmed intygas, att *Nils Svensson* avlidit samt att dödsorsaken, enligt min uppfattning, varit den nedan angivna.

Enligt vad jag själv känner eller genom trovärdiga personer erfarit, inträffade dödsfallet i Malmberget den 7/11 1939 kl. 19.30, och var den avlidnes ålder: 55 år; civilstånd: gift; samhällsställning: gruvarbetare, riksdagsman; bostad: Malmbergets munic.-samh., Gällivare förs., Johannes gård.

Huvuddödsorsak: Carcinoma hepatis.

Gällivare den 8 november 1939.

Torsten M. Beckman,
lasarettsläkare.

På framställning av herr andre vice talmannen beslöt kammaren att till Konungen avlåta en skrivelse med anmälan om herr Nils Svenssons fränfalle och den därigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Herr *Andersson, Elof*, avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående indrivning av utskylder hos vissa skattskyldiga, m. m., i vad propositionen hänvisats till konstitutionsutskottet;

första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att träffa vissa avtal rörande produktion av sulfitsprit m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av lån till Hissmofors aktiebolag;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrade grunder i vissa fall för värnpliktigas avlöning; och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 5 § 1 och 5 mom. samt 7 § avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278) för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglementet); samt

andra särskilda utskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning med särskilda bestämmelser angående indrivning av utskylder hos vissa skattskyldiga, m. m., utom såvitt angår två vid propositionen fogade lagförslag.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren ankomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens första kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, den 8 november 1939.

På grund av uppkommet behov av tillfällig förstärkning av arbetskrafterna å kammarens kansli beslöto deputerade att för tiden den 6—12 innevarande månad anställa ytterligare en kanslist samt antogo härtill Torgny Vide.

År och dag som ovan.

In fidem
G. H. Berggren.

Herr Lindhagen erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Den interpellation, som jag tidigare väckt och ställt till statsrådet Wigforss, har han efter övervägande ansett sig enligt gällande ordning inte vara närmaste man inom regeringen att besvara. Jag vill därför nu väcka en liknande interpellation, ställd till stats- och utrikesministrarna, samt med något annan och kortare formulering.

*Interpellation
ang. nordiskt
eller svenskt
fredsinitiativ.*

Denna andra interpellation lyder sålunda:

Uppenbarligen synes man icke kunna begära, att människorna i sina tvångsmål skola sysselsätta sig även med det väsentliga och använda sitt förnuft. Ännu svagare måste förhoppningen vara under virrvarret, då nu deras senaste stora välförtjänta syndafloed börjat stiga dem över huvudet.

Bruset av vattenmassorna och ropen från de drunknande kunna dock ej överrösta en stämman, vilken talar mitt i förödelsen till var och en, som ger sig ett ögonblicks tid att tänka efter något. Denna röst är sanningen, och den riktar till oss alla, om jag ej hört orätt, just nu i vår vettlösa kamp åtskilliga oövekliga samvetsfrågor.

Varför skola de ordinarie instanserna i världen, stora såväl som små, nu som merendels vara så lomhörda för det viktigaste av allt? De gömda, glömda och oberömda i landen ropa i växande uppror efter ett rättstillstånd, efter en *international rättsordning, som omfattar världsdelen och går till grunden med problemen*. Ett uppgivande således av den europeiska pacifismens synvillor att kunna avskaffa rustningar och krig med envetet bibehållande av deras huvudsakliga orsaker nämligen, vilket ej nog ofta kan upprepas: *nationalitetsförtrycket, språkförbistringen, ekonomiskt kaos, överbefolkning och föraktet för de andliga värdena*.

De ovannämnda ropen efter ett rättstillstånd kunna aldrig nedtystas. De komma igen liksom stjärnornas oövekliga gång. När maktfullkomligheterna trampa i myrstackarna, bygga myrorna upp dem igen med tålmod.

Under det förra världskriget samlade sig i Sverige myrornas aktiva pacifism högsommaren 1915 till en allmän svensk världsfredskongress i Varberg. Vi formulerade upptakten till våra resolutioner, som utsändes till alla regeringar och parlament i världen, på följande sätt.

»Kongressen kräver, att samverkan mellan nationerna regleras av andra synpunkter än det ständiga hotets. Kongressen vill i stället hava uttalat, att vi böra känna varmt med alla folk, med deras lika rätt att alla leva i solen samt med de stora egenskaper, som äro deras särskilda egenart. Vi behöva för kulturutvecklingen de latinska folkens klarhet och livliga intelligens; vi behöva den germanska rasens organisatoriska kraft i tanke och handling; vi behöva den sammansmältning av dessa egenskaper, som finnas hos den anglosachsiska rasen; vi behöva de slaviska folken med deras rika anlag; vi behöva de mongoliska folken, som under årtusenden byggt sin kultur på jord och arbete; vi behöva alla utvecklingsmöjliga folks individualiteter.»

Vi hoppades då åtminstone på en utmattningsfred. Men det blev en vanlig segerfred med dennas »ve de besegrade». Och således evigt efterföljd av stormakters nya krig i kampen för sina imperier och uppehållet för sina våldsamma egna språkförenade invånareantal. Och nu äro vi där igen.

*

Den 27 sistlidne oktober biföll kammaren en interpellation av mig till finansminister Wigforss med återblickar och framsyner till ledning för ett uppvaknande just nu åtminstone i Norden inför rättsordningens maningar till en folkförsoning. Mina frågor voro då följande:

»1. Anser ej statsrådet det vara för litet för en neutral stat att i dessa tider inskränka sig till neutralitet, stödd av *ruinerande rustningsiver*, som om vi trots garantier stodo nästan mitt i kriget?

Interpellation ang. nordiskt eller svenskt fredsinstitutiv. (Forts.)

Bör det ej finnas plats för samtidig uppmärksamhet åt den *folkförsoning*, som vid urtima riksdagens första remissdebatt förordades av herr Domö i första kammaren med instämmande av herr Lindhagen, och utan vilken ingen räddning kan skönjas ur dessa återkommande katastrofer?

2. Är det icke under sådana förhållanden angeläget för vår ekonomi, vår utrikespolitik, vår framtid, att Norden eller åtminstone Sverige samtidigt framträder utåt för överläggningar omsider om en *världsordning, upptornad någorlunda på de gudomliga lagarna?*

3. Böra ej för detta ändamål i synnerhet neutrala stater ofördröjligen nu verka för ett stillestånd på fronterna och sammankallande av en världskonferens, helst *en tredje Haagkonferens*, eller, om detta visar sig ogörligt, ensamma gå till samfällt övervägande i det nödvändigaste av allt?»

Ärendet syntes mig i nuvarande läge närmast beröra finansdepartementet, i vars uppgift ingick att skaffa pengar till nödlägets uppoffringar. Det förefaller mången, att departementet då också borde intressera sig icke endast för nya skatter utan även för den andliga revolutionen emot epokens återkommande katastrofer. Tillika föreställde jag mig, att av finansministern såsom tidigare aktiv pacifist kunde förväntas det största intresset bland statsråden för att gå tillrätta med *tidens förakt för de andliga värdena*.

Såsom motivering hänvisades till en av mig till Sovjetunionen genom dess legation i Stockholm överlämnad petition. I denna erinrades även att Ryssland tagit initiativet till de två första *världsfredskongresserna i Haag 1899 och 1907* och att Sovjetunionen icke minst därför nu tog initiativet till en tredje Haagkonferens, som varit avsedd att komma till stånd, vilket dock ännu ej skett.

Emellertid har statsrådet Wigfors nu meddelat mig, att han enligt den officiella ordningen ej anser sig vara rätta mannen inom regeringen att besvara frågorna.

På grund härav och *med åberopande av den förra interpellationens sakliga motiveringar* nödgas jag å mångas i landet vägnar anhålla om kammarens tillstånd att få till statsministern och utrikesministern framställa följande sammanfattande frågor:

»1) Håller ej regeringen i själva verket före att i sammanhang med bekymren för vår neutralitet, stödd av ruinerande rustningsiver, tillika är en pockande angelägenhet, att Norden eller åtminstone Sverige samtidigt tar initiativ till överläggningar om förutsättningar för en varaktig fred?

2) Om det synes hopplöst att räkna med stormakternas deltagande i en tredje Haagkonferens med representation för världens samtliga stater, bör då även enligt regeringens mening ej Norden eller Sverige inbjuda småstaterna att framlägga förslag till en internationell rättsordning?

3) Om även en sådan uppmarsch möter svårigheter, är det då ej även enligt regeringens mening gamla Sveriges plikt mot sig självt och mänskligheten att ensamt lägga fram till diskussion ett förslag till ett sådant universellt rättstillstånd, upptornat som sagt någorlunda på de gudomliga lagarna?»

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.18 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 14 november.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att första särskilda utskottet skall behandla jämväl Kungl. Maj:ts propositioner nr 70—72 ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor;

samt att vidare andra särskilda utskottet skall behandla jämväl Kungl. Maj:ts proposition nr 69, ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Tillika hemställer jag, att andra kammaren måtte inbjudas att i detta beslut förena sig med första kammaren.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Två protokollsutdrag, innefattande berörda båda inbjudningar, justerades och avsändes till andra kammaren.

Justerades protokollen för den 7 och den 8 innevarande månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Under återopande av förut företett läkarintyg får jag härmed värdsamt anhålla om fortsatt befrielse från riksdagsgöromålen t. o. m. den 18 november 1939.

Karl Wistrand.

Den begärda ledigheten beviljades.

Upplästes två från andra kammaren ankomna protokollsutdrag, nr 153 och 154, utvisande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut att andra särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts proposition nr 69 m. m. samt att första särskilda utskottet skulle behandla jämväl Kungl. Maj:ts propositioner nr 70—72 m. m.

Vid härefter skedd föredragning av ifrågavarande kungl. propositioner hänvisades desamma, nr 69 till andra särskilda utskottet och nr 70—72 till första särskilda utskottet.

Föredrogs och hänvisades till första särskilda utskottet den av herr *Andersson, Elof*, m. fl. väckta motionen, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 2, första särskilda utskottets utlåtanden nr 38—41 och andra särskilda utskottets utlåtande nr 27.

Ordet lämnades på begäran till herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer att kammaren måtte besluta, att konstitutionsutskottets utlåtande nr 2 skall sättas sist på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 19, av herr *Bergman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av malt-drycker, m. m.;

nr 20, av herr *Lindström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av malt-drycker, m. m.; samt

nr 21, av herr *Andersson, Alfred*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.